

праці: мотивацію, задоволеність; ставлення до праці, а також особистісну самооцінку трудової активності, реалізацію свого потенціалу в праці. У свою чергу, без оцінки самого суб'єкта праці будь-яка діяльність постає незавершеною, неповною.

Отже, формування трудової активності персоналу у складі якісних компонент трудового потенціалу підприємства, її підтримання, оцінювання стають важливими завданнями управління підприємством. Пошук прийнятних методів мотивації персоналу до підвищення трудової активності має не менш важливе значення, ніж техніко-технологічний рівень виробництва, механізація та автоматизація трудових процесів, поліпшення умов праці. Тому перспективи подальших досліджень пов'язуємо з пошуком дієвих мотиваційних механізмів підвищення трудової активності персоналу в умовах військових загроз.

Список використаних джерел:

1. Трудовий потенціал Кіровоградської області: стан та перспективи розвитку: колективна монографія. За ред. М. В. Семикіної. Кіровоград: ВАТ Кіровоградське видавництво, 2008. 304 с.
2. Левченко О. М., Немченко Т.А. Соціальний розвиток трудового потенціалу в умовах інноваційних трансформацій: монографія. Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2021. 272 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини. А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін. Київ: КНЕУ, 2009. 711 с.
4. Мотиваційні механізми розвитку економіки на етапі євроінтеграції: колективна монографія / М. В. Семикіна, С. Д. Лучик, Л. Д. Запирченко та ін. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 281 с.
5. Круш П. В., Сімчера О. І. Трудовий потенціал підприємства: сутність та структура. Економічний вісник НТУУ «КПІ». Збірник наукових праць. 2014. Вип. 11. С. 233-237.

УДК 33

*Семикіна М. В., д.е.н., професор,
Семикіна А. В., к.е.н,
Сікорака В. І., здобувач PhD*

Центральноукраїнський національний технічний університет

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК РЕГУЛЯТОР СОЦІОДЕМОГРАФІЧНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Досвід високорозвинених країн переконує в тому, що вагомим регулятором соціодемографічного розвитку та забезпечення соціоекономічних зрушень слугує соціально відповідальна політика держави та бізнесу.

Світу відомі основні науково-теоретичні та методичні підходи до функціонування соціальної відповідальності як соціального інституту. Ці підходи витримали випробування часом, довели свою ефективність та орієнтованість збереження та ефективного використання людського потенціалу. Для України такий досвід є цінним і потребує уважного вивчення. Його аналіз

підводить до думки, що вирішення низки проблем соціодемографічного та економічного розвитку українського суспільства є неможливим без проведення соціально відповідальної державної політики в питаннях відтворення людського потенціалу.

Теоретико-методологічні витоки сучасних наукових уявлень про соціальну відповідальність сформовано завдяки працям мислителів далекого минулого (йдеться передусім про праці Платона, Аристотеля, Канта, Шопенгауера та ін.).

Вагомий внесок у сучасне розуміння проблем людського потенціалу та процесів його відтворення з позицій соціальної відповідальності зроблено завдяки дослідженням зарубіжних і вітчизняних вчених – Д. Массея, А. Сімонса, Г. Беккера, Дж. С. Мілля, А. Сміта, Л. Туроу, І. Фішера, Т. Шульца, Е. Лібанової, О. Малиновської, І. Прибиткової, О. Позняка, Л. Шаульської, А. Колота, О. Грішнєвої, С. Цимбалюк, М. Романюка та ін.

Не зважаючи на вагомі напрацювання вчених щодо розробки широкого масиву рекомендацій для органів державної влади, проблема відтворення людського потенціалу з позицій соціальної відповідальності в Україні не втрачає гостроти, потребує поглиблених багатоаспектних досліджень. Варто визнати, що в Україні дотепер процеси формування соціально відповідальної поведінки людей, держави, бізнесу, окремих інститутів все ще недостатньо працюють на стійку соціальну динаміку. Інститути соціальної відповідальності не стали надійними регуляторами суспільного життя і часто залишаються деклараціями, що на практиці уповільнює подолання кризових явищ, зокрема соціодемографічних.

Розвиваючи наукову думку [1-3], трактуємо «людський потенціал країни» як сукупність людських ресурсів країни з притаманними можливостями – фізичними, розумовими, трудовими, духовними, творчими та ін., які можуть бути розвинуті та використані в інтересах економічного зростання країни, інноваційних зрушень, забезпечення добробуту та гармонійного розвитку суспільства.

Поділяємо думку Е. Лібанової, О. Риндзак в тому, що депопуляція населення спричинена загалом низьким рівнем народжуваності та високим рівнем смертності в умовах зниження рівня життя [1-2], економічних, соціальних, військово-політичних ризиків. Ще до війни серед основних причин високої смертності і захворюваності експерти називали низьку якість життя українців, поширення бідності, нестачу коштів у більшості верств населення на медикаменти та лікування; низьку якість та недоліки медичного обслуговування; відсутність всеохоплюючої періодичної медичної діагностики населення усіх вікових груп; погіршення екології, недоліки соціальної політики в країні; втрату колишньої масової фізичної культури, поширення нездорового способу життя (алкоголізм, наркоманія, проституція; гіподинамія, неувага до власного здоров'я), нерозвинену культуру праці та відпочинку, зниження якості їжі та питної води).

Поряд з недоліками демографічної та соціальної політики в країні, на розгортання негативних тенденцій у процесах відтворення людського

потенціалу тривалий час впливала економічна криза. Криза призводить до знецінення заробітної плати, розриву між вкладеними трудовими зусиллями та отримуваною винагородою, прискорює девальвацію гривні, посилює безробіття, зростання напруженості соціально-трудових відносин через низькі доходи, диференціацію зарплат, втрату соціальної захищеності, поширення міграційних настроїв населення. Економічна криза викликала величезне зниження обсягів інвестування у людський потенціал – згортання соціальних та освітніх програм, зменшення фінансування охорони здоров'я, призвела до знецінення праці, втрати роботи для багатьох українців внаслідок закриття багатьох підприємств. Це погіршило стан людського розвитку в Україні, зумовило масштабний рух трудових мігрантів за кордон у пошуках більших заробітків.

Серед інших чинників кількісного скорочення людського потенціалу, які вагомо впливають на погіршення демографічних показників, слід виділяти: соціальні, міграційні, воєнні ризики, складність пошуку прийнятної роботи; зниження соціальних стандартів життя, соціальної захищеності.

Отже, процеси відтворення людського потенціалу знаходяться під впливом різноманітних факторів в межах демографічної, соціальної, економічної та природної систем відповідної території. Останні 30 років в Україні переважають гостро негативні тенденції у відтворенні людського потенціалу, що свідчать про явище демографічної кризи, депопуляції, яка загрожує державній безпеці. В 1991 році в Україні проживало 52 млн. осіб, згідно з переписом 2001 року – 48,5 млн осіб; перед початком російсько-української війни, на початку 2014 року – 45,5 млн осіб, на початок 2022 року – 41,2 млн. осіб. Особливо різкий спад демографічних показників спостерігаємо з початком війни на сході країни в 2014 р. Це ілюструє прояв руйнації людського потенціалу, загрозу державній безпеці, оскільки швидко скорочуються головні ресурси країни – людські.

Жорстока та широкомасштабна війна, розв'язана РФ проти України, починаючи з 2014 року, призводить до величезних людських втрат, втрат житла, місця роботи, масштабного переселення українців, негативно впливає на можливості створення молодих сімей, прийняття рішень щодо народження дітей. Як результат, людський потенціал країни кількісно скорочується, знижується його якість, передусім за показниками здоров'я, катастрофічно погіршуються умови відтворення населення.

Науковий аналіз засвідчує, що політика української держави останні десятиліття часто декларувала свою соціальну відповідальність, проте не забезпечувала дієве регулювання чинників відтворення людського потенціалу. Сьогодні зрозуміло, що існуюча модель механізму відтворення та розвитку людського потенціалу в Україні не відповідає завданням збереження людського потенціалу та його якісного розвитку на принципах соціальної відповідальності. Така ситуація загрожує демографічній, соціальній та економічній безпеці держави.

З огляду на зарубіжний досвід, реальної безпеки та успіхів в розвитку досягають держави, де на практиці реалізуються принципи соціальної відповідальності, а відтворення людського потенціалу забезпечується ефективним інвестуванням в людину, її розвиток. Таке інвестування означає капіталовкладення у здоров'я, медицину, освіту, гідні умови життя і праці.

Ефективне відтворення людського потенціалу, у свою чергу, створює передумови для акумуляції працівників, зацікавлених у підтриманні працездатності, продуктивній праці, постійному освітньо-професійному зростанні, генеруванні інновацій. Тому для соціальних партнерів, урядовців та вчених нагальним завданням вважаємо формування соціально відповідальної державної політики, яка забезпечить впровадження адекватної моделі механізму відтворення людського потенціалу в Україні. Така модель відтворення населення має бути орієнтована на стимулювання демографічного розвитку, цілеспрямоване інвестування в населення, його здоров'я, всебічний якісний людський розвиток на різних економічних рівнях.

Отже, перспективи формування безпеки України, її прогресивного розвитку, побудови конкурентоспроможної економіки, вирішальною мірою залежать від вибору прийнятної моделі відтворення та якісного розвитку людського потенціалу, зацікавленості багатьох українців, які знаходяться вимушено тривалий час за кордоном, повернутися на батьківщину після війни і відновлювати країну. Вирішення проблем відтворення людського потенціалу безпосередньо позначається на можливостях економічного зростання, перспективах її інноваційних зрушень.

Список використаних джерел:

1. Риндзак О. Т. Демографічна безпека в умовах зростання міграційної активності населення України. Теорія і практика управління в умовах суспільних викликів і трансформацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 6 червня 2019 р. Львів: Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. С.145-148.
2. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект: колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. 356 с.
3. Семикіна М. В., Семикіна А. В., Мельнік А. В. Людський капітал регіону: небезпека кадрових катастроф. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету, 2018. Вип. 33. С. 87-95.
4. Державна служба статистики України: веб-сайт: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 338

*Сивицький Є. Ю., здобувач PhD
(Науковий керівник – д.е.н., проф. Петрова І. Л.)
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

ЗНАЧЕННЯ ІТ-АУТСОРСИНГУ ДЛЯ БІЗНЕСУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

ІТ-аутсорсинг може бути цінною стратегією для бізнесу в складні економічні часи. Зіткнувшись зі спадом в економіці, багато компаній змушені скорочувати витрати, скорочувати персонал і визначати пріоритети у витратах. Аутсорсинг ІТ-послуг може допомогти компаніям впоратися з цими викликами, надаючи ряд переваг.